

Kansengelijkheid I : Onderwijs

Inleiding

Kansengelijkheid is de gelijk verdeelde mogelijkheid van inwoners van onze stad om te doen wat ze zouden kunnen doen. Het is niet het herverdelen van inkomen en niet het ontkennen dat mensen verschillend zijn. Het is mensen laten zien dat ze de beste versie van zichzelf kunnen worden, zonder dat het uitmaakt hoe rijk ze zijn of waar ze geboren zijn. Het biedt perspectief in het leven en daagt mensen uit om in ontwikkeling en ambitie te denken. Kansengelijkheid is de vrijheid om te doen wat je zou kunnen doen.

Kansengelijkheid in Nederland neemt af. In het Centraal Economisch Plan 2020 (maart 2020) stelt het Centraal Planbureau: “Een kind van wie de ouders een inkomen hebben dat tot de laagste 20% behoort, heeft minder kans zelf een inkomen te verwerven dat tot de hoogste 20% behoort. [...] En met het voorbehoud dat er niet veel datapunten zijn: er is enige reden tot zorg over de ontwikkeling, tien jaar eerder was de kans nog wat groter.”

In hetzelfde artikel wijst het CPB op de kans op een hoger inkomen als gevolg van waar je wieg staat. En dat is niet slechts genetisch bepaald: “Voor de uitkomsten van kinderen met gelijke intellectuele capaciteiten en gezondheid maakt het uit in wat voor gezin ze opgroeien. Uit studies naar binnenlandse adopties blijkt dat het inkomen van kinderen veel meer wordt bepaald door de adoptieouders dan door de biologische ouders. Een migratieachtergrond heeft ook een negatief effect op de inkomenspositie van kinderen, ook als gecorrigeerd wordt voor het inkomen van de ouders.”

Dit is slechts inkomen. Op het gebied van onderwijs en gezondheid zijn de verschillen ook meetbaar en groot: Laagopgeleiden leven gemiddeld zes jaar minder dan hoogopgeleiden, en sprekender nog, ze leven *vijftien jaar* korter gezond.¹ Over deze twee laatste thema's later meer.

De voorbeelden in Nijmegen zijn legio. De effecten op waar je woont, en in welke omgeving je opgroeit, blijken meer dan eens de lastige achtergronden te zijn bij de problemen die we in onze stad willen oplossen. Vele bestuurscoalities met een nochtans sociale signatuur, wisten de ongedeelde stad maar mondjesmaat dichterbij te brengen.

In het onderwijs zagen we dat lokale armoede al leidde tot mindere prestaties². En ook de ondersteuning van scholen in bepaalde delen van de stad blijkt nodig³.

Deze notitie focust allereerst op Kansengelijkheid met relatie tot onderwijs. Maar we zijn ons er zeer van bewust dat juist de relatie met de wijk, meedoen in sport en cultuur en gezond worden en blijven integraal bekeken moet worden. Dat doen we in de volgende notities.

---

¹ Bron: Volksgezondheidszorg. info, CBS Statline (2018)

² <https://www.gelderlander.nl/binnenland/arme-kinderen-presteren-slechter-op-school-leraren-stoppen-met-pijnlijk-kringgesprek~a703922fc/>

³ <https://www.gelderlander.nl/nijmegen/nijmegen-trekt-extra-geld-uit-voor-zorg-aan-kinderen-in-arme-wijken~a9e29486/>

Waarom is dit zo belangrijk voor D66?

Even een stuk filosofie in gewone taal. D66 is een sociaal-liberale partij. Dat betekent in een notendop het volgende:

We vinden dat de overheid een afspraak is tussen mensen. Er is geen hoger gezag, of 'heilig' doel: de overheid is er voor en door ons.

We vinden dat die overheid ons onder omstandigheden vrijheden af mag nemen. Vrijheden zijn eindeloos, totdat ze een ander schaden. Daarom hebben we rode stoplichten, keurmerken op speelgoed en vinden we dat slechts de overheid geweld mag gebruiken.

Vrijheden zijn er om dingen te mogen, maar ook om dingen te kunnen: We *mogen* zakendoen met wie we willen, en tegelijk hebben we de vrijheid *om* te leren, zodat we met onze hersens en handen kunnen worden, wie we kunnen zijn.

Die vrijheid kent voor ons een hele belangrijke voorwaarde: Vrijheid is pas rechtvaardig, als mensen er gelijkwaardig gebruik van kunnen maken. Als je school niet kunt betalen, is die school geen rechtvaardige vrijheid. Maar als de overheid zorgt dat onderwijs voor *iedereen* toegankelijk is, dan is dat daarentegen een uitstekend voorbeeld van de rechtvaardige vrijheid.

Die laatste alinea is waarom Kansengelijkheid voor D66 de kern is van onze ideologie. Mensen moeten door een overheid in gelijke mate in staat worden gesteld om te kunnen worden wie ze kunnen zijn. Daarbij mag het niet uitmaken waar je geboren bent, welke huidskleur je hebt of hoeveel geld je hebt.

Kansengelijkheid I, II en III

Deze notitie gaat over Kansengelijkheid in het Nijmeegse onderwijs. We sturen de komende periode ook Kansengelijkheid II (dat zal gaan over gezondheid en meedoen) en Kansengelijkheid III (dat gaat over Wonen en wijken).

Elk van deze notities zal gepaard gaan met een aantal voorstellen aan de gemeenteraad. Meestal in de vorm van concrete moties.

Kansengelijkheid in het onderwijs

Kansenongelijkheid

Het onderwijs is voor velen de eerste associatie met gelijke kansen. Het is sinds de invoering van de leerplicht zo dat iedereen hetzelfde onderwijs kan genieten en dus een gelijke kans heeft om zijn capaciteiten in te zetten.

Toch valt daar wel wat op af te dingen. Juist voordat kinderen naar school gaan, kunnen al grote verschillen ontstaan. Door bijvoorbeeld achterstanden in taalontwikkeling is er al een flink verschil bij kleuters in hun kansen in het onderwijs.

De gemeente Nijmegen is al jaren actief om de verschillende achtergronden een zo klein mogelijke rol te laten spelen bij de start en verder verloop van onderwijs. Toch hebben we aspecten gevonden waar we vinden dat de gemeente nog een stap extra kan zetten. Het gaat

dan juist om de momenten voor het onderwijs begint, na de laatste lesbel, of in bijzondere situaties.

Voor ons geldt als vertrekpunt telkens de vraag: *Wat kan de gemeentelijke overheid doen om voor méér gelijke kansen te zorgen?* In dit stuk ligt de focus daarbij op onderwijs en ontwikkeling.

Kinderopvang en vroeg- en voorschoolse educatie

Op 20 februari is het nieuwe VVE-beleid 2020-2022 gepubliceerd. Het is wat D66 betreft een indrukwekkend stuk dat kansengelijkheid tot doel maakt. Er wordt ruimhartig geïnvesteerd in kinderen die dat nodig hebben.

VVE is er juist voor mensen die nog niet bij de kinderopvang komen

Vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) is de verzamelnaam voor de moeite die de gemeente doet om kinderen al op zeer jonge leeftijd te ondersteunen als er achterstanden zouden zijn bij bijvoorbeeld taalontwikkeling. Zo wil de gemeente bereiken dat ieder kind met dezelfde kansen aan de start van de kleuterschool verschijnt.

Wij zien echter een verbeterpunt: Als van een gezin door het consultatiebureau wordt bepaald dat het in aanmerking komt voor VVE (een 'indicatie' krijgt), dan is niet exact in beeld wat er vervolgens gebeurt. Globaal weten we dat een (zeer) hoog aantal van de peuters die in aanmerking komen voor VVE zich er ook voor inschrijft, maar in onze ogen moet het streven 100% zijn. Juist omdat het over een klein aantal gaat, waarbij andere sociaal maatschappelijke problemen een rol kunnen spelen, vinden wij dat je exacter zou moeten volgen wat er gebeurt na 'indicatie'. Wie schrijft zich daarna in? En wie niet? En wat kun je vervolgens doen? Tot slot willen wij ook graag weten hoeveel peuters nooit verschijnen bij een consultatiebureau en met name: vinden we in deze groep veel kinderen die VVE zouden moeten krijgen?

De concrete actie die wij voorstellen:

- Breng in kaart hoeveel peuters die *niet* naar een consultatiebureau gaan wel VVE zouden moeten krijgen
- Volg nauwkeurig wie wel voor VVE in aanmerking komt en zich vervolgens niet voor de VVE inschrijft, en breng de oorzaken in kaart

Beide zaken zouden wij, nadat we de mening van andere fracties gehoord hebben, aan het College willen vragen.

Kansengelijkheid in de klas

De gemeente gaat niet over de inhoud van onderwijs. En gelukkig maar, wat ons betreft. De professionals voor de klas hebben kansengelijkheid door de aderen stromen en beschouwen ieder kind als gelijkwaardig. Gelijkwaardig in kansen die je wil bieden, gelijkwaardig in hoe je omgaat met lastig gedrag en gelijkwaardig in hoe je met zorg en extra aandacht omgaat. Dat vraagt bij ieder kind weer een andere aanpak en benadering. Dat is vakwerk, dat wij zeer waarderen.

De omstandigheden en structuren van ons onderwijs, zijn helaas niet altijd gelijkwaardig ingericht. Wij hebben enkele aspecten gevonden waarvan we vinden dat de kansengelijkheid te wensen overlaat, die we hieronder benoemen en voorzien van een gewenste verbetering.

Gelijke kansen in de klas maak je buiten de klas

Het onderwijs op zowel basisscholen als middelbare scholen gaat over de ontwikkeling van kinderen. Zowel cognitief, als sociaal-emotioneel. Juist als het gaat om de klassieke opname van kennis en vaardigheden, zien we verschillen in de ondersteuning die kinderen “van huis uit” kunnen krijgen. Deze verschillen maken veel uit: als thuis de bijlesleraar wiskunde al voor je klaar zit als je uit school komt, is dat een groot verschil met het kind dat alleen thuiskomt en het zelf moet zien te rooien.

Vanuit de Tweede Kamer is al meermaals aandacht gevraagd voor dit probleem: het zou niet nodig moeten zijn om bijles te krijgen. Maar als het dan toch aan de orde is, moet iedereen er gelijkwaardig toegang toe hebben.

Wij willen, naar voorbeeld uit de gemeente Den Haag, voorstellen om kinderen toegang te geven tot bijles in de bibliotheek. Na afstemming met de Bibliotheek Gelderland-Zuid, menen wij dat we dat kunnen realiseren door als gemeente twee coördinatoren te betalen.

Zo kan bijles beschikbaar zijn voor de kinderen die het nodig hebben, zónder dat het daarbij van belang is of je ouders het kunnen betalen.

De motie die wij voorstellen:

Verzoekt het college om:

- in nauw overleg en samenwerking met de bibliotheek Gelderland Zuid en conform het voorbeeld in Den Haag een pilot op te zetten met de inzet van 2 betaalde vrijwilligerscoördinatoren voor huiswerkbegeleiding;
- samen met de bibliotheek en de Nijmeegse po- en vo-scholen te bepalen op welke scholen en in welke wijken de behoefte het grootst is om zodoende geschikte wijken voor de pilot te selecteren en in die wijken geschikte locaties te vinden;
- de kosten voor de pilot eenmalig te dekken uit de onderwijsbegroting;
- de raad voor 1 december 2020 te informeren over de mogelijke startdatum van de pilot

Ouderbijdrage als bedreiging voor rechtvaardig meedoen I

Veel scholen (zowel basisscholen als middelbare scholen) schermen op open dagen met de activiteiten die zij buiten de reguliere lessen verzorgen. Een Rome-reis, een schoolorkest of een dagje naar Xanten.

Veelal worden deze activiteiten bekostigd uit de vrijwillige ouderbijdrage. Een *vrijwillige* bijdrage, waarmee ouders meebetalen aan deze leerzame uitstapjes. Maar hoe ziet het eruit als een ouder deze bijdrage niet kan betalen? Zit het kind dan op school een vervangend werkstuk te schrijven, met alle stigmatiserende effecten vandien? Of neemt de school dan bijvoorbeeld contact op met stichting Leergeld, om alsnog het educatieve doel, van het meedoen aan de activiteit te realiseren?

De wet is we simpel over: de vrijwillige ouderbijdrage moet écht vrijwillig zijn. De realiteit is helaas niet altijd zo eenvoudig. Daarom:

Deze motie stellen wij voor:

Verzoekt het college om:

1. Om bij de scholen in het primair en voortgezet onderwijs na te gaan of zij beleid hebben gemaakt om te voorkomen dat scholieren worden uitgesloten van het extra-curriculaire deel van het onderwijsprogramma en extra (buitenschoolse) activiteiten wanneer ouders de vrijwillige bijdrage niet (kunnen) betalen;
2. Wanneer scholen hier nog geen beleid op hebben, deze scholen hierop aan te spreken en er zorg voor te dragen dat deze scholen hier alsnog beleid op maken en dit zo snel als mogelijk implementeren.

Ouderbijdrage als bedreiging voor rechtvaardig meedoen II

Daarnaast is het zo dat er scholen zijn die onderwijsinhoudelijk meer aanbieden dan standaard. Denk daarbij aan tweetalig onderwijs (TTO), de Leonardo-scholen voor hoogbegaafdheidsonderwijs en scholen die (top-)sport en leren mogelijk maken (LOOT). Wij vinden deze diversiteit van onderwijs een groot goed. Juist een land dat kansengelijkheid op orde heeft, kan uitvoerig nadenken over hoe bijzondere talenten, bijzonder ontwikkeld kunnen worden.

Deze scholen hebben soms hoge ouderbijdragen. Onder voorwaarde van aansluiting bij een koepel voor deze soorten van onderwijs (die op haar beurt weer eist dat er bijzonder beleid beschikbaar is voor minder draagkrachtige kinderen), mogen deze scholen een hoge niet-vrijwillige ouderbijdrage vragen.

Dat is op zichzelf niet onredelijk. Maar dan moet het beleid voor minder draagkrachtige ouders wel op rolletjes lopen: als je kind hoogbegaafd is, mag het -wederom- niets uitmaken waar zijn of haar wieg staat.

In januari stelde Paul Eigenhuijsen (VoorNijmegen.nu) al vragen over ouderbijdragen aan het College van B&W.

Wij voegen daar met hem graag deze oproep aan toe:

Verzoekt het college om:

1. Bij LOOT, Leonardo en TTO-scholen op te vragen hoe hun beleid voor minder daadkrachtige (ouders van) leerlingen eruit ziet;
2. Over dit beleid, en voorzien van een oordeel (mede in het kader van de initiatiefwet Kwint/Westerveld), terug te koppelen aan de Raad;
3. Bij een twijfel over de kansengelijkheid van Nijmeegse kinderen om toegelaten te kunnen worden tot deze vormen van onderwijs, het gesprek met de schoolbesturen aan te gaan, opdat deze drempels weggenomen worden.

Kansengelijkheid in het beroepsonderwijs

Op 3 maart jl. debatteerde de Tweede Kamer over de ondersteuning van de MBO-student. Daarin kwam opnieuw een ontstellend getal aan de orde: In het MBO valt 50% van de studerende moeders uit omdat de studie niet te combineren blijkt te zijn met het moederschap. In het HBO ligt dit percentage nog hoger, 75%.

Zwanger op het MBO en het HBO en de Universiteit

Een belangrijke oorzaak van deze hoge uitval is dat deze studenten tegen een bindend studieadvies of andere rendementsmaatregel aanlopen. Ook eerder onderzoek van de Vrije Universiteit toonde al aan dat hoger onderwijsinstellingen niet veel doen om deze studenten te begeleiden in het succesvol afronden van hun studie.

D66 vindt het ondenkbaar dat, waar de emancipatie van de moeder in het arbeidsproces al jaren een doel op zich is, jonge moeders in het beroeps- en hoger onderwijs weinig kans lijken te maken.

We willen dat het College zich bij de vele onderwijsinstellingen voor beroeps- en hoger onderwijs in de stad inzet voor deze doelgroep

De concrete actie die wij voorstellen:

Het College te vragen om in gesprek te gaan met zorgcoördinatoren op onderwijsinstellingen over de vragen:

- Zijn deze studenten in beeld?
- Is er beleid en wat is jullie beleid?
- Wat zijn de mogelijkheden om voor deze doelgroep af te wijken van onderwijs(rendements-)eisen?

Kansengelijkheid door passend onderwijs

Passend onderwijs is sinds 2015 de filosofie waarlangs zorg voor leerlingen die extra ondersteuning (van welke aard dan ook) nodig hebben wordt geregeld. Uitgangspunt daarbij is dat ieder kind tussen zijn leeftijdsgenoten leert en ontwikkelt. Daarbij is het uitgangspunt dat extra zorg en aandacht niet onmiddellijk aanleiding moeten zijn om een kind naar speciale vormen van onderwijs te verwijzen. Dat kinderen zoveel als mogelijk in regulier onderwijs leren, is in de kern een sterke kansengelijkheidsfactor: kinderen leren van de diversiteit om hen heen.

Dit levert scholen een uitdaging op. In een klas zijn diverse kinderen, met hun eigen vragen en ondersteuningsbehoeftes. Ter ondersteuning zijn er de “Samenwerkingsverbanden” voor basis- en voortgezet onderwijs. Zij ondersteunen de scholen bij de uitvoering van deze filosofie. In de samenwerkingsverbanden zitten alle schoolbesturen van de reguliere scholen en de scholen voor speciaal (basis en voortgezet) onderwijs.

Reserves zijn dubbelop en niet doelmatig

De samenwerkingsverbanden passend onderwijs voor Nijmegen zijn voor het PO ‘Samenwerkingsverband Stromenland’ en voor het VO ‘Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.’. Deze organisaties hebben sinds de start van het passend onderwijs in 2015 een groot eigen vermogen opgebouwd met geld dat bedoeld is voor het kind dat passend onderwijs heeft. Hun solvabiliteiten (verhouding eigen vermogen/schulden) komen ver boven het wettelijk minimum van 30% uit.

Het is zeer de vraag of de samenwerkingsverbanden überhaupt reserves dienen aan te houden: de aangesloten schoolbesturen hebben immers hun eigen reserves.

D66 wil dat dit geld doelmatig wordt besteed aan passend onderwijs voor de kinderen die het toekomt.

	PO: Samenwerkingsverband Stromenland	VO: Samenwerkingsverband VO-VSO Nijmegen e.o.
Eigen vermogen:	€2.397.143	€2.070.889
Resultaat '15-'18:	€2.020.388	€131.396 (2018: -€487.231)
Solvabiliteit:	83%	74%

Daarom stellen wij concreet deze motie voor:

Verzoekt het college:

- er in het 'op overeenstemming gericht overleg' (OOGO) met de samenwerkingsverbanden sterk op aan te dringen dat zij hun reserves besteden, niet nodeloos opbouwen, en hun gelden doelmatig besteden aan passend onderwijs voor het behoevende kind.
- In dit OOGO de oproep te doen deze gelden ook te benutten voor doorontwikkeling van versterken van de basis(jeugdhulp) op scholen.

Thuiszitten is de slechtste optie

Als passend onderwijs faalt, kunnen in het ergste geval leerlingen thuis komen te zitten. Dat is wat ons betreft de allerslechtste optie. Maar thuiszitten kan ook andere oorzaken hebben, waar scholen weinig invloed op hebben.

D66 wil dat helder is waarom leerlingen thuiszitten. Alleen als we weten waarom de leerling thuiszit en waarmee die geholpen is, kunnen we hem of haar daadwerkelijk helpen. Daarnaast lijkt een trend gaande. Ondanks of juist dankzij het feit dat afstemming tussen zorg en onderwijs in bijvoorbeeld het Interventie Team Voortgezet Onderwijs (ITVO) steeds beter wordt, komen er steeds meer zwaardere cases aan het licht. Cases van jongeren die langdurig thuiszitten omdat er geen plek voor hen is, niet binnen het onderwijs en niet binnen de zorg. D66 vindt dit onacceptabel, iedere jongere verdient het om geholpen te worden. De aanpak (die we kennen uit de Sociale Wijkteams) van één kind, één gezin, één plan moet ook hier de standaard zijn. En als we constateren dat er steeds meer zorg komt kijken bij dit vraagstuk voor onderwijs, moet die afstemming ook structureel van aard worden.

Daarom stellen wij concreet voor:

- We vragen aan het College hoe het zit met de recente getallen van thuiszitters en de oorzaken daarvan.
- We vragen aan het College hoe de trend is: klopt het dat er steeds meer complexe gevallen zijn?
- We roepen, indien het laatste klopt, op tot meer structurele samenwerking en afstemming tussen de onderwijsorganisaties en de zorg. Daarbij kan bekeken worden of het ITVO voldoet, wat er kan verbeteren en hoe.

Hoe verder?

Deze notitie sturen wij aan de gemeenteraad, die over alle aspecten en voorgestelde acties kan debatteren. Wij hebben bij alle voorgestelde concrete acties moties of vragen voorbereid, maar zijn zeer zeker bereid nav het debat hier nog wijzigingen op aan te brengen. De meeste voorstellen zouden ons inziens op een brede steun kunnen rekenen, dwars door partij-ideologieën heen. Die brede steun is ons meer waard dan onze partijnaam boven een motie.

We zien uit naar het debat over deze voorstellen, en houden ons aanbevolen voor verbeteringsuggesties!